

ANALIZA

BCBP | office@bezbednost.org | Đure Jakšića 6 | 11000 Beograd

Teme:

- **Novi predlog zakona o privatnom obezbeđenju**
- **Nadzor privatnih bezbednosnih kompanija**
- **Upotreba oružja**
- **Upotreba ličnih podataka**

Marko Milošević

POSLE 20 GODINA PRIVATNO OBEZBEĐENJE PONOVO U OKRILJU ZAKONA?

maj 2013.

O autoru:

Marko Milošević je rođen 1977. godine. Diplomirao je i stekao zvanje mastera na Katedri za sociologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Trenutno je doktorski kandidat na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Baveći se, pre svega, fenomenom društvenog razvoja i bezbednosti, Marko je najveću pažnju u svom dosadašnjem istraživanju posvetio fenomenima privatizacije bezbednosti, učešća Srbije i drugih država iz regiona Zapadnog Balkana u mirovnim misijama, kao i problemima transparentnosti u sektoru bezbednosti.

Kontakt:

marko.milosevic@bezbednost.org

Nedavno je Vlada RS uputila Narodnoj skupštini Predlog zakona o privatnom obezbeđenju (u daljem tekstu ZPO) i Predlog zakona o detektivskoj delatnosti (u daljem tekstu ZDD). Ukoliko poslanici usvoje ova predložena rešenja, Srbija bi prestala da bude jedina zemlja u regionu gde ovaj sektor nije zakonski regulisan. Podsećanja radi, od 1993. godine ukidanjem propisa koji su regulisali društvenu samozaštitu, bilo je par pokušaja da se privatna bezbednost stavi pod kapu jednog zakona. Početkom protekle decenije, predlog koji je izradio MUP povučen je iz Parlamenta i nikad nije vraćen na ponovno razmatranje. Potom, krajem 2010. godine je MUP u saradnji sa Udruženjem za privatnu bezbednost, organizovao nekoliko okruglih stolova u formi javne rasprave o nacrtima zakona o privatnom obezbeđenju i detektivskoj delatnosti. Nakon intervencije Poverenika i nevladinog sektora, zbog neusklađenosti sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti, ovi zakoni su povučeni iz Parlamenta na dalju doradu. Pored ovih napora, nekoliko nacrti je stiglo i iz nevladinog sektora, ali nikad nisu imali blagoslov ulaska u parlamentarnu proceduru. Najveći broj ovih rešenja sumirana su u aktuelnim predlozima zakona.

Koje su to novine i šta su poboljšanja, a šta je ostalo neuređeno?

Hvale je vredan uloženi napor da se definišu licence, posebno u oblasti privatnog obezbeđenja. Naime, zakonopisci su se potrudili da precizno odrede licence za različite usluge koje privatne firme u oblasti bezbednosti nude, što za posledicu može imati smanjenje „svaštarenja“ i zaštitu korisnika usluga privatnog obezbeđenja: da postoji dozvola i da je ispoštovan standard za pružanje te usluge.

Brojne brljotine iz prethodnog rešenja jesu otklonjene, no neka sporna mesta ipak ostaju i privlače pažnju javnosti. Ovde bi smo se fokusirali na nekoliko glavnih tačaka: na nadzor, na upotrebu vatrenog oružja i na prikupljanje ličnih podataka.

Nadzor

Za razliku od ranijeg rešenja koje je predviđalo osnivanje posebne Agencije, ova dva predloga nadzor poveravaju Ministarstvu unutrašnjih poslova. Na ovaj se način smanjuje prostor za korupciju na šta je ranije upozoravano u slučaju postojanja Agencije. S druge strane, u obrazloženju zakona se navodi da za sprovođenje ovih zakona nisu neophodna nikakva dodatna finansijska sredstva što je malo verovatno. Naime, u predlozima se ne spominje sistematizacija mesta u MUP gde bi se posebno odeljenje/sektor bavio poslovima nadzora nad privatnim obezbeđenjem i detektivima, kao što je praksa u susednoj Hrvatskoj ili Bugarskoj. Ovo za posledicu može da ima „odrađivanje posla“ u MUP – poveravanje ovih zadataka policajcima koji se bave i drugim poslovima, u kom slučaju nadzor ne bi bio prioritet. S druge strane, nova sistematizacija (ukoliko do toga dođe) zahteva budžetska sredstva za nova radna mesta, a bez dodeljenih sredstava, MUP ne bi bio u stanju da vrši nadzor.

Problem na koji je ranije ukazivano jeste mogućnost da kriminalci poseduju firme za privatno obezbeđenje kao što je bio slučaj sa firmama Polito i Total Security. Predlog predviđa licence za fizička lica koja se bave privatnim obezbeđenjem kao i za odgovorno lice u pravnom licu, dok ovoj obavezi ne podležu vlasnici privatnih firmi ili detektivskih agencija. Kriterijum neosuđivanosti lica kao diskriminacioni faktor za dobijanje licence za rad ne postoji u odredbama oba predloga. Može se pretpostaviti da je zakonopisac na tako nešto mislio u Predlogu ZPO gde se pominje nekakva „odgovarajuća provera“ (član 10 tačka 6). Takođe, u Predlogu ZDD se pominje „ispunjavanje uslova za izdavanje odobrenja za nabavku oružja u skladu za odredbama zakona o oružju i municiji“ (član 6 tačka 3), mada je sporno da li se ova odredba primenjuje u slučaju kada detektiv ne nabavlja oružje?

Oružje

Kao što je gore pomenuto, za nabavku oružja za detektive važe sve diskriminacione odredbe Zakona o oružju i municiji. No, za razliku od ranijih predlaganih rešenja, gde je predviđeno da detektivi budu naoružani, u ovoj verziji predloga definisano je da detektiv može dobiti dozvolu za nošenje oružja (član 15), a to za sobom povlači dva pitanja: prvo, da li detektiv

koji odluči da ne poseduje oružje prolazi kroz provere predviđene postupkom za nabavku oružja, i drugo, zašto bi detektivi uopšte nosili oružje? U vezi sa ovim drugim, valja imati u vidu da Zakon o oružju i municiji definiše u kojim to uslovima građani mogu nositi i upotrebiti oružje. Opet, predlogom zakona definisan je rad detektiva koji prikuplja podatke od lica koja mu daju saglasnost za to prikupljanje. Ovako definisano, zanimanje detektiva benignije je od novinarskog zanimanja čiji su predstavnici nebrojeno puta fizički napadani, a neki čak i likvidirani, a pored toga se nijedan zakonodavac nije setio da naoruža predstavnike sedme sile. Utoliko je i potreba naoružavanja detektiva ili posledica holivudskih filmova, ili prekoračenja ovlašćenja (zadiranja u privatnost) koje nikako ne treba kuražiti vatrenim oružjem. Predlog ZPO diskriminatoran je utoliko što ograničava vatreno oružje na „kalibar 9mm“ (član 24). Preciznija bi odredba bila „kalibar do 9mm“, kako bi iz upotrebe bili izbačeni pištolji većih kalibara koji mogu mnogo ozbiljnije povrediti ljude. No, ovaj previd, kozmetičke prirode, zapravo upućuje na preoružavanje onih pripadnika obezbeđenja koji u svojoj službi koriste pištolje kalibra 7,62mm, 7,65mm i drugih dostupnih i legalnih kalibara. Nigde zakonom nije ostavljena mogućnost upotrebe električnih omamljivača, kao znatno humanijeg sredstva.

Prikupljanje ličnih podataka

Predlozima ova dva zakona privatno obezbeđenje dobija pravo da legitimise građane, a detektivi da prikupljaju podatke o građanima. Iako je i do sada ovo bila praksa, ona nije bila utemeljena na zakonu, već na kršenju ljudskih prava. Privatno obezbeđenje je, pored ovlašćenja da legitimise (član 46), dobilo i ovlašćenje da zabrani ulazak u šticieni prostor osobi koja odbije da bude legitimisana (član 47). U oblasti rada detektiva, u odnosu na skandalozne odredbe prošlog predloga zakona, uočeno je vidljivo poboljšanje u oblasti prikupljanja podataka o ličnosti. Tako detektivima nije baš sve dozvoljeno (mogli su na osnovu ugovora sa klijentom dobiti podatke za koje državnim organima treba odluka suda!), već je jasno razgraničeno šta rade državni organi, a šta smeju detektivi. Neki propusti su ostali, te vredi ukazati na njih. U članu 3, tačka 12 definisano je da je obrađivač podataka osoba koja „na osnovu zakona ili ugovora prikuplja podatke“ - što ostavlja mogućnost da detektiv i mimo zakona (ili suprotno zakonu), a na osnovu ugovora, dobija ovlašćenje od osobe (klijenta) koja sama nema ta ovlašćenja. Preciznije bi bilo napisati „na osnovu zakona i ugovora“ i izbeći ova oportuna tumačenja. Sporni su i članovi 12 i 20 ovog predloga jer stavljaju podatke u vlasništvu državnih organa na slobodnu upotrebu detektivima. Tako, jedina međa koju zakonodavac predviđa za uskraćivanje podataka koje državni organ ne želi da pruži detektivu jesu podaci označeni nekim stepenom tajnosti. Zaštita podataka o ličnosti se nigde ne pominje kao osnov za uskraćivanje. Ostala je odredba po kojoj bi detektivima, na pisani zahtev, bili dostupni osetljivi lični podaci kao što su podaci o osiguranju ili o prebivalištu. Primera radi, u Hrvatskom zakonu, državni organ je dužan da da objašnjenje zašto su podaci uskraćeni, a njihov zakon, pored tajnosti, predviđa i uskraćivanje podataka po osnovu drugih zakona, čime se štiti privatnost građana. Osim ovih nedostataka, ovim predlozima nije obuhvaćena problematika čuvanja i raspolaganja podacima o ličnosti u slučajevima prestanka rada detektivske agencije, odnosno u slučaju smrti detektiva, što su neke zemlje precizirale. Važno je spomenuti da se u Predlogu zakona o privatnom obezbeđenju reguliše i upotreba video nadzora. Ovu oblast treba regulisati posebnim zakonom, ali pohvalno je što su date osnovne odredbe o upotrebi video nadzora i precizirano je šta se sa prikupljenim podacima radi.

Donošenje zakona treba pozdraviti kao jedan odgovorna čin, a parlamentarcima, u skladu sa njima poznatim činjenicama, valja prepustiti da amandmanima poboljšaju zakon. Bilo kakvo donošenje po hitnom postupku, kako je u obrazloženju navedeno, nije racionalno, jer se po prvi put uređuje jedna do sada netaknuta oblast. Javne rasprave o ovim predlozima zakona nije ni bilo, dočim hitnost nema legitimitet. Kaže se da je pesimista zapravo optimista sa iskustvom. Tako, poučeni praksom Vlade da kasni i probija sve pristojne rokove za donošenje podzakonskih akata, sumnjamo da preko petnaestak neophodnih uredbi koje proističu iz ova dva zakona mogu biti usvojene sa velikim zakašnjenjem i otežati, ili pak onemogućiti sprovođenje ovih zakona.

Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP) nezavisni je istraživački centar koji radi na unapređenju bezbednosti građana i društva, zasnovanoj na demokratskim principima i poštovanju ljudskih prava. U središtu interesovanja organizacije su sve politike koje za cilj imaju poboljšanje ljudske, nacionalne, regionalne, evropske i međunarodne bezbednosti.

www.bezbednost.org